

כבר לא מתחת לרדאר: המסר חשוב למנהלי אגודות עותומניות

המאמר שכל בעל תפקיד באגודה עותומנית חייב לקרוא: משנת 2021 השתנו כללי הניהול והתפעול לאגודות העותומניות והן חשופות מאז לרגולציה. מנהלי האגודות שלא הפנימו את השינוי עלולים למצוא את עצמם בבעיה מול הרגולטור

מאת: עו"ד דב קיבלוביץ | 25.03.23 | (מאמר באתר "משפטי")

אגודות עותומניות אולי נשמעות לנו כמו גופים מהעבר הרחוק, אך כיום פעילות ומתנהלות בישראל לא מעט כאלו. בשנת 2021 השתנו דרישות החוק והרגולציה לגבי התנהלותן ועל מנת שיפעלו כחוק, עליהן לעמוד בדרישות דיווח שונות. החל משנת 2021, אומר עו"ד דב קיבלוביץ, המתמחה בשירות משפטי לעמותות ולתאגידים, השתנו חייהן של האגודות העותומניות ללא היכר: הן אינן רשאיות להסתתר עוד מתחת לרדאר (הפיקוח של הרגולטור), ועל כן חובה עליהן להיערך ולקיים את הוראות התקנות החדשות והרגולציה החדשה שחלות עליהן.

כמו כל עמותה, אגודה עותומנית נדרשת ל"אישור ניהול תקין"

עד לאחרונה, נהנו אגודות עותומניות מהיעדר פיקוח ואכיפה. הוראות החוק, שכאמור נחקק בשנת 1909, לא חייבו שום רישום מסודר של כלל האגודות הפעילות. אולם, באוגוסט 2021 נפל דבר בישראל והחלטת הממשלה (מס' 460 מיום 5.10.21) חזרה ועיגנה את הפרשנות לפיה על כלל הארגונים ללא כוונת רווח מוטלים חובות דומים. לפיכך, אגודה עותומנית נדרשת כיום, בדומה לעמותה, ל"אישור ניהול תקין". המשמעות: החלת רגולציה גם בקרב אגודות עותומניות.

ככל שהנכם פעילים במסגרת ממשלתית (התקשרות עם משרדי הממשלה), אומר עו"ד קיבלוביץ, או מול מסגרת ציבורית או ממשלתית (תמיכות או הטבות מס לתורמים - מעמד של "מוסד ציבורי") או מול רשות מקומית (הטבות או פטור מארנונה או הקצאת מבנה לפעילותכם ללא תמורה/ תמורה סמלית), תצטרכו "אישור ניהול תקין" מרשם העמותות, ככל עמותה. בנוסף, אם לא תדווחו ותתנהלו כנדרש בתקנות החדשות, תמצאו בסכנת פיקוח ואף עד כדי מחיקה על ידי רשם העמותות.

על מנת לחזק את השקיפות בעניינין של האגודות, נתוניהן הועברו מרשם משרד הפנים לאתר ה"גיידסטאר" והן חשופות כיום לעיניים ולבקרה ציבורית

אילו צעדים ננקטו ליישום התקנות החדשות?

בעקבות אותה החלטת ממשלה, החל רשם העמותות ברשות התאגידיים למקד מאמצים באגודות העותומניות. הוא העלה דפי מידע והנחיות להתנהלות אגודות עותומניות לאתר רשות התאגידיים. בנוסף, על מנת לחזק את השקיפות בעניינין של האגודות, נתוניהן הועברו ממרשם משרד הפנים לאתר ה"גידסטאר" והן חשופות כיום לעיניים ולבקרה ציבורית. המידע המועבר אודות אגודות עותומניות מועבר ישירות ממערכת המידע של רשם העמותות.

בהתאם, פורסם מידע אודות מטרות האגודה, שנת יסוד, שם ישוב, תחום פעילות. מידע זה הוקלד במערכת רשם העמותות באופן ידני ויזום, ומבוסס על תיק המסמכים של האגודה, ככל שאותר על ידי רשם העמותות. רשם העמותות גם הקים מאגר מידע על אגודות עותומניות מחוקות; כאלו שנמחקו או פורקו מרצון (לפי פרסומים רשמיים שנערכו בילקוטי הפרסומים ברשומות באופן מרוכז בין השנים 2002-2006). כמו כן, כאמור, ניתן מידע בדבר אגודות שנרשמו כעמותות המבוסס על מאגר המידע של רשם העמותות.

מהי חובתן של האגודות העותומאניות?

האגודות העותומאניות, מוסיף עו"ד קיבלוביץ, מחויבות כיום לדווח תחילה באופן ראשוני ואחר כך באופן שוטף ולעדכן את הרשם בדבר שינויים מרכזיים באגודה, כמו שינוי בתקנון או בהרכב חברי ההנהלה. זהו תנאי לקבלת אישור ניהול תקין. החל משנת 2022 האגודות הללו גם מחויבות לדיווח שנתי שוטף: להגיש דוח מילולי על פעילות האגודה ודו"ח כספי, שיוגשו בהתאם לתקנות.

רשויות מקומיות או משרדי הממשלה עלולים להפסיק תמיכות והקצבות או להימנע מהתקשרות עם אגודות שאין בידיהן "אישור ניהול תקין". אגודות שכאלו לא יוכלו לפנות לרשויות בבקשות להקצאות מבני ציבור לפעילויותיהן, או שבקשות הקצאות מטעמן ייפסלו

המקל והגזר – מה יקרה למי שלא יעמוד בנהלים?

בצד ה"גזר" (הנפקת אישור ניהול תקין והכרה בפעילות האגודה ומוסדותיה ובנכסיה) קיים גם "מקל". אגודה שלא תעמוד בדרישות שנקבעו, יופעלו כנגדה אמצעי ענישה. רשם העמותות גם רשאי ליזום מהלכים שונים שבסמכויותיו כנגד אגודות מפרות, שלא דיווחו ולא עמדו בדרישות התקנות החדשות, כסמכויותיו לפעול כנגד עמותות מפרות חוק.

בין היתר מוסמך רשם העמותות, מסביר עו"ד קיבלוביץ, להורות על מינוי מפקח או חוקר לבדיקת ענייני האגודה וניהולה ואף למנות מפרק במקרים החמורים. מהלכים אלה עלולים להטיל לבסוף על מנהלי האגודה אחריות אישית, לרבות פלילית, ועלולים להתחיל מצד אדם או מוסד באגודה עצמה או מטעם הנהנים משירותיה, בעקבות תלונה שהגישו לרשם.

בנוסף, לרשם יש סמכות למחוק אגודה לא פעילה. אגודה חסרת דיווח יכול שתיחשב כ"לא פעילה" ונכסיה "נכלאים" מבלי יכולת לעשות שימוש בהם. סיכון נוסף לאגודה המפרה

הוא מכיוונם של הבנקים, שיסרבו לפתוח או להמשיך לנהל חשבון בנק עבור האגודה. בדומה, גם הרשויות המקומיות או משרדי הממשלה עלולים להפסיק תמיכות והקצבות או להימנע מהתקשרות עם אגודות שאין בידיהן "אישור ניהול תקין". אגודות שכאלו לא יוכלו לפנות לרשויות בבקשות להקצאות מבני ציבור לפעילויותיהן, או שבקשות הקצאות מטעמן ייפסלו על הסף, אף אם הן יושבות כבר במבנים אלה.

ניהול תקין ימנע סנקציות

לאור המתואר והצפוי בשנים הקרובות בנוגע לניהול ותפעול אגודות עותומניות, ממליץ עו"ד קיבלוביץ להקדים תרופה למכה ולהסדיר מבעוד מועד את ענייני הדיווח שלהן ואת ניהולן התקין, ככל עמותה הנזקקת להכרה ולתמיכה על ידי הרשויות. הסדרת הדיווחים, הוא אומר, וניהול תקין בסיוע המומחים לכך יסייעו לאגודה להשתלב בשינויים, לפעול בצורה תקינה ולהימנע מסנקציות בהווה או בעתיד.